

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่ง ที่เข้ามามีบทบาทต่อการดำรงชีวิตประจำวันของคนเรา เป็นสื่อที่ได้รับความนิยมมากที่สุดจากประชาชน เพราะแทบจะทุกหลังคาเรือนจะมี “โทรทัศน์” อยู่ประจำบ้าน อิทธิพลของสื่อโทรทัศน์มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความคิด พฤติกรรม การเรียนรู้ต่อวิถีชีวิตประจำวัน เนื่องจากเป็นสื่อที่ให้ความเหมือนจริงมากกว่าสื่ออื่น คือ มีทั้งภาพ แสงและเสียง สามารถดึงดูดความสนใจได้ดี ตอบสนองความต้องการของผู้ชมด้วยความรู้ที่สมจริงตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ถ่ายทอดภาพและเสียงให้สัมผัสได้ในเวลาเดียวกันแม้จะต่างสถานที่กัน และสามารถที่จะเข้าถึงประชาชนคนดูได้เป็นจำนวนมาก (อุทัยวรรณ อินทร์โต, 2535 : 94)

รายการโทรทัศน์ที่มีอยู่ในแต่ละช่อง จะมีประเภทของรายการที่แตกต่างกันแยกออกไปตามวัตถุประสงค์ของการผลิต และมีคนดูที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของรายการที่ไม่เหมือนกัน หลักสำคัญขั้นพื้นฐานในการผลิตรายการโทรทัศน์แต่ละประเภท คือ การนำเสนอสาระความรู้ที่เป็นประโยชน์ควบคู่ไปกับการให้ความบันเทิง ความเพลิดเพลิน สนุกสนาน ไปพร้อมๆ กันอย่างลงตัว รายการที่นำเสนอความบันเทิง เช่น ละคร ภาพยนตร์ คอนเสิร์ต เกมโชว์ ปกฉิมกะ วาไรตี้ รายการประเภทให้สาระความรู้ เช่น สารคดี รายการสนทนา (Talk Show) รายการที่ให้ข้อมูลข่าวสาร เช่น การรายงานข่าว สารคดีเชิงข่าว รายการวิเคราะห์ข่าวและสนทนา เป็นต้น

รายการประเภทต่างๆ เหล่านี้ จะมีกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มคนดูที่สนใจคอยติดตามชม รูปแบบและเนื้อหาสาระของรายการได้ถูกนำเสนอให้คนดู ซึ่งเป็นผู้บริโภคได้รับความรู้และสาระประโยชน์ที่แตกต่างกันออกไปตามความสนใจ ไม่ว่าจะ เป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม สุขภาพอนามัย สิ่งแวดล้อม และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยสี่อย่างเช่นเรื่องของการเกษตร

รายการประเภทที่ให้ความรู้ทางการเกษตร เป็นรายการประเภทหนึ่ง ที่สถานีโทรทัศน์ทุกช่องให้ความสำคัญ จัดให้มีอยู่ในผังรายการของการออกอากาศของ สถานี ทั้งนี้ประเทศไทยถือได้ว่าเป็นประเทศที่มีการทำเกษตรกรรม เป็นพื้นฐานในการ ดำรงชีวิต เพราะคนในประเทศส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก แหล่งความรู้และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ทางการเกษตร ได้มีการนำเสนอผ่าน พื้นที่สื่อของรายการโทรทัศน์ เพื่อให้ประชาชนคนดูได้บริโภค เช่นเดียวกับรายการความรู้ ประเภทอื่นๆ

ลำดับเริ่มต้น ในปี พ.ศ. 2520 ทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 มีนโยบายที่จะผลิตรายการเกษตร โดยมองเห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ควรที่จะมีข่าวที่เกี่ยวกับวงการเกษตร และต้องการสร้างผลงานว่าเป็นสถานีโทรทัศน์ ช่องแรกที่ทำข่าวประเภทนี้ขึ้นมา จึงทำให้เกิดเป็น รายการ ข่าวเกษตรกร มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่เกษตรกรนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ นำเสนอ สถานการณ์ข่าวสารความเคลื่อนไหวในวงการเกษตร ซึ่งออกอากาศอยู่ในช่วงเวลาของ รายการข่าวภาคค่ำประจำของสถานี และได้ดำเนินการผลิตมาตั้งแต่บัดนั้น (เดชา พงษ์สวัสดิ์, สัมภาษณ์ อ้างจาก อุทัยวรรณ อินทร์โต, 2535 : 94)

จนในระยะต่อมารายการข่าวภาคค่ำของสถานีโทรทัศน์แต่ละช่อง ก็เริ่ม ผลิตข่าวเกษตรออกมาในลักษณะเดียวกัน นำเสนอเรื่องราวข่าวสาร เกร็ดความรู้ในแวดวง ของการเกษตร เทคนิควิธีการทำ การทำกิจกรรมของเกษตรกรในพื้นที่ เป็นลักษณะของ ข่าวท้องถิ่น รายงานวิถีชีวิตของชาวบ้านและคนในชนบท ซึ่งเป็นช่วงรายงานข่าวสั้นๆ เพียง 2-3 นาที สอดแทรกอยู่ในรายการข่าวประจำวัน ภาพของการนำเสนอจะเน้นความ รวดเร็วฉับไว เป็นลักษณะของภาพข่าวซึ่งไม่เน้นความสวยงามมากนัก มีการรายงานด้วย ภาพอย่างเป็นลำดับทางการและเนื้อหาจะออกมาในลักษณะกึ่งวิชาการ

อย่างไรก็ตาม รายการประเภทความรู้ทางการเกษตร ก็ยังมีให้เห็น น้อยมากในพื้นที่สื่อทางโทรทัศน์เนื่องจากส่วนใหญ่จะแฝงอยู่ในรายการข่าว และลักษณะ ของการนำเสนอก็ยังเป็นรูปแบบของการรายงานข่าว ไม่ได้มีการแยกลักษณะให้ออกมา เป็นรูปแบบของรายการที่มีผู้ดำเนินรายการอย่างชัดเจน

ต่อมาเรื่องราวที่เป็นข่าวสารทางการเกษตร ได้รับความสนใจจากคนดูมากขึ้น สถานีโทรทัศน์แต่ละช่องก็เริ่มให้ความสำคัญกับรายการประเภทนี้ โดยเริ่มให้มืออยู่ในผังรายการของสถานี รายการความรู้ทางการเกษตรที่มีรูปแบบการนำเสนอที่ไม่ใช่ลักษณะของการรายงานข่าวจึงเริ่มเกิดขึ้น ด้วยการนำเสนอเนื้อหาสาระที่เป็นข้อมูลทางการเกษตร ในลักษณะที่เป็นรายการเต็มรูปแบบ มีพิธีกรเป็นผู้ดำเนินรายการ โดยผู้จัดรายย่อยหรือบริษัทที่รับจ้างผลิต ที่เรียกว่า Production House เป็นผู้ผลิตรายการ ป้อนให้กับสถานี

ในปี พ.ศ. 2532 รายการความรู้ทางการเกษตรที่อยู่ในยุคเริ่มต้นนั้นมี คุณ สันติ คันไพบูลย์ เป็นผู้จัด โดยทำรายการมีชื่อว่า ถึงไหนถึงกัน มีคุณ สมบัติ เมทะนี คารานักแสดงชื่อดังร่วมเป็นพิธีกรดำเนินรายการ ภายหลังได้เปลี่ยนมาเป็น คุณ เค่น คอกประคู่ นักแสดงตลกชื่อดัง โดยออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 5 ในช่วงเวลาตอนเย็น เป็นรายการที่มีความยาวครึ่งชั่วโมง นำเสนอเรื่องราวของเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ตามต่างจังหวัด มีแง่มุมที่เป็นความรู้ในเรื่องของการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ทั่วไป รวมทั้งกิจกรรมที่เป็นวิถีชีวิตของคนในชนบท มีจุดขายที่เป็นเอกลักษณ์ของรายการอยู่ที่ การนำดารานักแสดงหรือศิลปินตลก มาเป็นพิธีกรและร่วมแสดงในรายการ ทำให้ตัวรายการมีความสนุกสนาน สร้างความรื่นเริงให้กับคนดูและผู้ร่วมรายการ เพื่อชักจูงใจให้ติดตามชม โดยเฉพาะคนดูที่เป็นเกษตรกรอยู่ในต่างจังหวัด และนับได้ว่ารายการนี้เป็นต้นแบบของรายการเกษตร ที่ให้สาระความรู้และความบันเทิงสนุกสนานไปพร้อมกัน ทำให้ผู้ผลิตในยุคต่อมาทำเป็นแบบอย่าง

(อ้างอิงจาก ตูลชัย ธรรมคุษฎี, สัมภาษณ์ 2543)

จากนั้น ในช่วงปี พ.ศ. 2534 เป็นต้นมา รูปแบบรายการความรู้ทางการเกษตรก็เกิดตามขึ้นมาอีกหลายรายการ โดยมีการพัฒนารูปแบบที่แตกต่างกันออกไป

หลังจากร่วมกันทำรายการ ถึงไหนถึงกัน ได้ไม่นาน ในปี พ.ศ. 2534 เค่น คอกประคู่ ก็ได้แยกตัวออกมาผลิตรายการที่เกี่ยวกับการเกษตรเป็นของตัวเอง โดยเป็นทั้งผู้จัดผู้ผลิตและติดต่อหาผู้สนับสนุนรายการด้วยตัวเอง ชื่อรายการ ไม่ลองไม่รู้ ในขณะที่เดียวกันก็ขายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ซึ่งก็คือ ปุ๋ยและดิน ในชื่อเดียวกัน เป็นการทำการเกษตรควบคู่กันกับการทำธุรกิจขายสินค้าทางการเกษตร

รายการ “ไม่ลองไม่รู้” ออกอากาศต่อเนื่องกันมา ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. ทุกวันจันทร์ เวลา 17.15 น. - 17.45 น. นำเสนอความรู้ในเรื่องของการเกษตรทั่วไป การประกอบอาชีพ การทำมาหากินของชาวบ้านหรือเกษตรกรในท้องถิ่นชนบท โดยรูปแบบการนำเสนอจะมีเนื้อหาสาระทางการเกษตรสลับกันกับมุขตลกต่างๆ จากคาราหรือนักแสดงที่รับเชิญมาร่วมรายการ เป็นจุดขายเพื่อให้รายการมีความน่าสนใจและชวนติดตาม เชื่อมโยงเนื้อหาในลักษณะของการนำเสนอที่ไม่มีพิธีกรดำเนินรายการ แต่จะใช้เสียงบรรยาย (Off Scene) ประกอบภาพเป็นบทพูด ซึ่งเป็นเสียงของ อาจารย์ อภิชาติ คำดี นักพูดที่มีชื่อเสียง เป็นตัวนำเสนอเนื้อหาสาระของรายการ เพื่อให้ดูสนุกไม่เป็นวิชาการเกินไป รายการ ไม่ลองไม่รู้ จึงปลุกกระแสความตื่นตัวทำให้มีผู้ผลิตรายอื่น มีความสนใจทำรายการประเภทนี้ตามมาอีก

ในปี พ.ศ. 2535 บริษัท อาร์ เอส โปรโมชัน จำกัด ได้ผลิต รายการ “ผู้ใหญ่บ้านคำดี” โดยในยุคเริ่มต้น รายการ ผู้ใหญ่บ้านคำดี ผลิตขึ้นมาเพื่อนำเนื้อหาสาระความรู้ทางการเกษตรนำเสนอสลับกับมิวสิควิดีโอเพลงลูกทุ่ง โดยอาศัยเรื่องราวทางการเกษตรที่แปลกใหม่ รวมทั้งวิถีชีวิตของเกษตรกรที่อยู่ในท้องถิ่นต่างจังหวัด เป็นตัวสนับสนุน เพื่อให้สอดคล้องกันกับรูปแบบรายการที่นำเสนอเพลงลูกทุ่ง ทำให้รายการดูมีสาระและน่าสนใจมากขึ้น ทั้งนี้ เพราะเจ้าของผู้ผลิตเป็นบริษัทที่ทำเกี่ยวยุทธกิจบันเทิงทางด้านเพลง เป้าหมายหลักก็คือ ต้องการที่จะโปรโมทเพลง เพื่อกระตุ้นยอดขายเทปจนในระยะต่อมารายการเนื้อหาของรายการได้รับความนิยมมากขึ้น จึงได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบมาเป็นรายการที่นำเสนอความรู้ทางการเกษตรเพียงอย่างเดียว

โดยออกอากาศทุกวันพุธ เวลา 17.15 น. - 17.45 น. ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. มีพิธีกร คือ อาจารย์ อภิชาติ คำดี เป็นผู้ดำเนินรายการสัมภาษณ์แขกรับเชิญที่เป็นเกษตรกรอยู่ในพื้นที่ สลับกับการบรรยายภาพ (Off Scene) เพื่อนำเสนอเนื้อหาสาระ และมีมุขตลกจากนักแสดงผู้ช่วยดำเนินรายการสอดแทรกอยู่บ้างตามเนื้อหาของรายการ เป็นสไตล์การนำเสนอแบบสนุกสนานเฮฮา โดยนำเสนอเรื่องราวที่แปลกใหม่ในวงการเกษตรที่น่าสนใจสามารถนำมาทำเป็นอาชีพได้ งานค้นคว้าวิจัยของสถาบันหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการเกษตร รวมทั้งความรู้ทั่วไปในแวดวงเกษตรกรรม นับเป็นรายการที่ได้รับความนิยมจากคนดูพอสมควร โดยการอาศัยวิธีการนำเสนอของพิธีกร ซึ่งมีภาพลักษณ์เป็นนักพูดที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป

ทั้งสองรายการดังกล่าวถือได้ว่าเป็นรายการเกษตรที่ได้รับความนิยมและเป็นที่รู้จักของคนดูในช่วงเวลาต่อมา ทั้งตัวรายการและชื่อเสียงของพิธีกร นับเป็นรายการที่บุกเบิกและนำร่องให้กับรายการประเภทนี้ ทำให้เกิดกระแสความสนใจจากผู้ชมและผู้จัดที่เป็นบริษัทผู้ผลิตรายอื่น เริ่มสนใจที่จะหันมาลองทำรายการเกษตรดูบ้าง โดยมีลักษณะรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน

กลางปี พ.ศ. 2536 บริษัทเคนเวอร์ เอนเตอร์เทนเมนท์ จำกัด ผลิตรายการ “วิถีชาวบ้าน” โดยมีคุณ น้อย โพธิ์งาม ศิลปินตลกหญิง เป็นพิธีกร ภายหลังได้เปลี่ยนมาเป็น คุณ ชลิต เพ็ญอารมณ์ คารานักแสดงอีกคนหนึ่งที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนดู วิถีชาวบ้าน ออกอากาศทุกวันพุธเวลา 15.30 น.-16.00 น. ทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 5 รูปแบบการนำเสนอจะเป็นการสนทนาพูดคุยกับเกษตรกรหรือชาวบ้าน ในเรื่องของการทำมาหากิน การประกอบอาชีพ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ชุมชนชาวบ้าน การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่นำมาทำเป็นอาหารหรือข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นเกษตรกรที่อยู่ในต่างจังหวัด

ในปี พ.ศ. 2542 ได้มีบริษัทของผู้จัดรายย่อย ผลิตรายการ ลูกทุ่งเกษตร เพื่อเกษตรกร ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ภายหลังได้เปลี่ยนชื่อมาเป็น รายการ “ลุงขี้ลุยสวน” ปัจจุบัน ออกอากาศทุกวันพุธ เวลา 11.30 น.- 12.00 น. ทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. เจ้าของรายการก็คือ พิธีกร ที่เรียกกันในรายการว่า “ลุงขี้” ทำหน้าที่ดำเนินรายการพูดคุยกับเกษตรกรในพื้นที่ สลับกับการบรรยายประกอบภาพ (Off Scence) นำเสนอเคล็ดลับและเทคนิควิธีการต่างๆ ที่น่าสนใจทางการเกษตร โดยจะเน้นจุดขายที่ตัวพิธีกรเป็นผู้บรรยายสรุปเนื้อหาทั้งหมด

รายการ วิถีชาวบ้าน และ รายการ ลุงขี้ลุยสวน เป็นลักษณะของรายการที่มีบริษัทผู้จัดอิสระรายย่อย ชื่อเวลาจากทางสถานีเพื่อผลิตรายการขึ้นมา และเป็นที่น่าสังเกตว่า เนื้อหาที่นำเสนอ แม้จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน คนในชนบท หรือตัวเกษตรกรก็ตาม แต่เนื้อหาบางส่วนที่นำเสนอ จะมีอิทธิพลมาจากผู้สนับสนุนหลักของรายการ เป็นการผลิตรายการที่เน้นการทำธุรกิจควบคู่กันไปด้วย เช่น ขายปุ๋ยสูตรที่เพิ่มผลผลิต หรือขายสารกำจัดวัชพืชต่างๆ ทำให้รูปแบบรายการ และประเด็นของเนื้อหาจะต้องสนับสนุนการทำธุรกิจ ซึ่งเป็นลักษณะอย่างหนึ่งของผู้ผลิตรายการแนวนี้

ข้อสังเกตอย่างหนึ่ง ของรายการประเภทความรู้ทางการเกษตร ที่พัฒนาขึ้นมาตั้งแต่ในช่วงปี พ.ศ. 2534 เป็นต้นมา จุดเด่นที่เป็นจุดขายของรายการในแนวนี้นี้ คือ พิธีกรผู้ดำเนินรายการ มักจะเป็นบุคคลในวงการบันเทิงที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก ที่สามารถชักจูงใจให้คนดูคอยติดตาม และมีรูปแบบการนำเสนอที่ดูแล้วต้องสนุกสนานเฮฮา มีมุขตลกคอยสอดแทรกสลับกับเนื้อหา เหมือนการแสดงของพิธีกรหรือคารับเชิญควบคู่ไปกับสาระความรู้ทางการเกษตร อารมณ์ของรายการจะเป็นแบบชาวบ้านสไตล์ลูกทุ่งๆ ซึ่งเป็นรูปแบบที่ทางผู้ผลิตมองว่าเป็นเอกลักษณ์ของรายการในแนวนี้นี้ และเหมาะสำหรับคนดูในต่างจังหวัด ที่ส่วนใหญ่จะเป็นเกษตรกร มีความชื่นชอบในตัวคารานักแสดง และชอบความบันเทิงที่ดูสนุกไม่เป็นทางการ ได้สาระความรู้ไปในตัว

การบอกเล่าเรื่องราวเนื้อหาที่เป็นสาระความรู้ จะนำเสนอด้วยการลงเสียงบรรยายภาพ (Off Scene) สลับกับคิวพิธีกรและเกษตรกรผู้ร่วมรายการ เป็นรูปแบบที่นำการรายงานข่าวประยุกต์ให้เข้ากับรูปแบบรายการ ที่มีอารมณ์ขัน มีบทบาทการแสดงของพิธีกรหรือนักแสดงรับเชิญที่มาร่วมรายการ ภาพการนำเสนอในเนื้อหาก็จะมีความประณีตมากกว่า จะไม่ใช่ลักษณะของภาพข่าว เหมือนรายการ ข่าวเกษตรในยุคแรกๆ และสามารที่จะถ่ายทอดให้เห็นกระบวนการขั้นตอนทั้งหมดได้ครบถ้วนชัดเจน

โดยเป็นความรู้ที่มาจากประสบการณ์ของเกษตรกรเองโดยตรงในฐานะที่เป็นผู้ปฏิบัติเพื่อการประกอบอาชีพ ในชีวิตประจำวันของตัวเองอยู่แล้ว เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับกระบวนการผลิต การนำไปใช้ การขายผลผลิตที่อยู่ในวงการเกษตร อย่างเช่น การปลูกส้มโอ การดูแลรักษารวมไปจนถึงการนำออกไปขาย การเลี้ยงปลา เช่น ปลาชุก มีวิธีการเลี้ยงอย่างไรบ้าง ราคาในตลาด หรืออาจจะเป็นแนวทางใหม่ๆ ที่เกษตรกรคิดค้นขึ้นมาได้เป็นลักษณะของภูมิปัญญาชาวบ้าน

อย่างเช่น การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรให้ออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เพื่อส่งขายและเพิ่มมูลค่า เนื้อหาที่สะท้อนออกมาให้เห็นวิถีชีวิตในชุมชนท้องถิ่นตามต่างจังหวัดที่เกษตรกรทำมาหากินประกอบเป็นอาชีพ เพื่อสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว เป็นลักษณะการบอกเล่าเรื่องราวชาวเกษตรกรในพื้นที่ต่างๆ ว่าอยู่ที่ไหน กำลังทำอะไรและทำอย่างไร

นอกจากนี้ ก็มีเนื้อหาและเรื่องราวข่าวสารความเคลื่อนไหว การค้นคว้าวิจัยในเชิงวิชาการ เทคโนโลยีต่างๆ ในแวดวงของการเกษตร โครงการพัฒนาการส่งเสริมอาชีพทำการเกษตรจากภาครัฐ การทำกิจกรรมต่างๆ ที่ต่อเนื่องจากภาคของการเกษตร รวมทั้งเนื้อหาที่มีการสนทนาแลกเปลี่ยนทัศนคติ การแสดงความคิดเห็นต่างๆ แนวทางการแก้ไขปัญหา จากคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในภาครัฐและเอกชน เชื่อมโยงถึงระบบธุรกิจ หรือระดับนโยบายเศรษฐกิจการเกษตรของประเทศ

ซึ่งเนื้อหาหลักๆ โดยรวมจะเน้นกรรมวิธี แสดงให้เห็นถึงกระบวนการผลิตให้ได้คุณภาพ การทำตลาดและการส่งขายอย่างไร และสอดแทรกเนื้อหาที่เป็นเชิงวิชาการสลบกันไป เมื่อคนดูได้ชมแล้วจะได้ความรู้ และมีความรู้สึกรักอยากจะทำในเชิงของการสร้างอาชีพให้ตนเอง ยกตัวอย่างเช่น การแนะนำวิธีการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ การปลูกและดูแลรักษากล้วยไม้ การทำนาบัวประดับ การเลี้ยงไก่เนื้อ

หนึ่งในปี พ.ศ. 2539 ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 ของกรมประชาสัมพันธ์ โดยมูลนิธิสื่อสร้างสรรค์ ได้ผลิตรายการแนวสนทนา (Talk) ในรูปแบบรายการความรู้ทางเกษตร ชื่อรายการ “เวทีชาวบ้าน” ออกอากาศทุกวันเสาร์ เวลา 20.30 น.- 22.00 น. เป็นรูปแบบของการสนทนาพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตของคนประกอบอาชีพทางการเกษตร มีการแสดงความคิดเห็นในแง่มุมต่างๆ จากผู้ร่วมรายการ โดยมีพิธีกรดำเนินรายการอยู่ในพื้นที่ คอยสอดแทรกเกร็ดความรู้และอธิบายขั้นตอนวิธีการต่างๆ ที่เป็นสาระประโยชน์ทางการเกษตร เป็นการพูดคุยถึงเรื่องราวที่เป็นมุมมองชีวิตของคนทำการเกษตร นำเอาประสบการณ์ความรู้ ปัญหาที่เกิดขึ้นมาเล่าสู่กันฟัง โดยให้เกษตรกรผู้ร่วมรายการเป็นผู้ถ่ายทอด พร้อมทั้งนำเสนอข้อมูลที่เกษตรกรหรือผู้ชมรายการ สามารถนำไปใช้ได้

นับเป็นอีกแนวทางหนึ่ง ของการพัฒนารูปแบบรายการในแนวนี้ ที่อาศัยการสร้างอารมณ์ของรายการ จากลักษณะการสนทนาพูดคุยแบบเป็นกันเองสบายๆ ในพื้นที่จริง ระหว่างพิธีกรกับผู้ร่วมรายการ เพื่อถ่ายทอดสิ่งที่เป็นความรู้ให้ผู้ชมนำไปใช้ประโยชน์ได้ มากกว่าการที่จะเน้นความสนุกสนาน หรือมุขตลกที่เป็นความบันเทิงใจ จากคาราหรือนักแสดงที่ร่วมรายการเหมือนอย่างเช่นรายการอื่น เป็นรูปแบบที่มีความเป็นทางการมากขึ้น

ในช่วงปี พ.ศ. 2541 – พ.ศ. 2543 มีผู้จัดตั้งผู้ผลิตรายย่อย บริษัทผู้ผลิตที่เป็นโปรดักชันเฮาส์ (Production House) รวมทั้งหน่วยงานต่างๆ ของทางราชการที่ได้รับการจัดสรรเวลาจากทางสถานี หลายรายให้ความสนใจหันมาผลิตรายการในแนวความรู้ทางการเกษตรมากขึ้น โดยบริษัทผู้ผลิตจะมีข้อตกลงกันในส่วนของการผลิต ค่าเช่าเวลารวมทั้งการหาโฆษณาที่จะมาสนับสนุนรายการ โดยสังเกตได้จากผังรายการของสถานีต่างๆ จะมีรายการประเภทนี้อยู่หลายรายการ

อย่างเช่น อย่างเช่น สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. มีรายการ เกษตรไทยบันเทิง ออกอากาศทุกวันศุกร์ เวลา 11.30 น. – 12.00 น. ซึ่งมีสาระทางการเกษตร สลับกับการเสนอความบันเทิงทางเสียงเพลง รายการ เกษตรก้าวหน้า ออกอากาศทุกวันพฤหัสบดี เวลา 11.30 น. – 12.00 น. ซึ่งผลิตโดย บริษัท กรีนเวิร์ด วิชั่น จำกัด มีพิธีกรที่เป็นสุภาพสตรีดำเนินรายการ พูดคุยกับเกษตรกรในพื้นที่

ทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 5 มีรายการ เกษตรปลอดภัย 2000 ออกอากาศทุกวันจันทร์ เวลา 12.30 น. – 13.00 น. เป็นรายการที่เน้นสาระทางการเกษตร ที่เกี่ยวกับการทำการเกษตรที่ปลอดภัยจากสารเคมีและ รายการ เกษตร 2000 ออกอากาศทุกวันพฤหัสบดี เวลา 14.00 น. – 14.30 น. ซึ่งก็เป็นรายการเกษตรที่ให้สาระความรู้ทั่วไปทางการเกษตรเช่นเดียวกัน โดยมีพิธีกรดำเนินรายการ โยงเข้าไปในเนื้อหาที่แบ่งเป็นช่วงๆ ของรายการ

สถานีโทรทัศน์ ช่อง 11 ของกรมประชาสัมพันธ์ มีรายการ ยกนิ้วให้ผลิตโดย ศูนย์ผลิตรายการการศึกษาออกโรงเรียน โดยออกอากาศในวันอาทิตย์ เวลา 11.30 น. - 12.00 น. รายการ พออยู่พอกิน ออกอากาศทุกวันจันทร์เวลา 18.00 น. – 18.30 น. และรายการ เกษตรพาที ออกอากาศทุกวัน อังคาร เวลา 18.00 น. – 18.30 น. รายการ เกษตรก้าวหน้า ออกอากาศวันศุกร์เวลา 18.00 น. - 18.30 น.รูปแบบรายการมีทั้งที่ลงพื้นที่และสัมภาษณ์พูดคุย (Talk) กับผู้เกี่ยวข้องในภาครัฐและภาคเอกชน ถึงประเด็นปัญหาต่างๆ ในภาคเกษตร ภายในห้องส่งสตูดิโอ (Studio) ของสถานี ซึ่งก็มีลักษณะที่เป็นทางการ นำเสนอความรู้ออกมาในเชิงวิชาการ

ในขณะที่รายการความรู้ทางการเกษตรได้มีการเปลี่ยนรูปแบบ ในช่วงปี 2534 โดยเริ่มได้รับความนิยมจากคนดู และมีบริษัทผู้จัดเริ่มหันมาผลิตรายการแนวนี้ กันมากขึ้น ในช่วงจังหวะระยะเวลาเดียวกัน รูปแบบ รายการข่าวเกษตร ก็มีการพัฒนาที่แตกต่างไปจากเดิม

โดยในปี พ.ศ. 2534 สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 5 ได้มอบหมายให้ บริษัท แปซิฟิค อินเทอร์เน็ตคอมมูนิเคชั่น จำกัด เป็นผู้ผลิตข่าวให้กับสถานี และได้ผลิต รายการข่าวเกษตรขึ้นมาชื่อว่า รายการ ดินค่าน้ำชุ่ม ลักษณะรูปแบบรายการจะเป็นสารคดีเชิงข่าว โดยมี จุฬารัตน์ เสรีเชษฐพงษ์ เป็นผู้ดูแลการผลิตและรายงานข่าว พร้อมบรรยาย ภาพด้วยตนเอง ซึ่งเป็นรูปแบบกึ่งพิธีกรดำเนินรายการ เป็นช่วงสั้นๆ เพียง 3 นาที / วัน ในช่วงของรายการข่าวภาคค่ำของทางสถานี (อุทัยวรรณ อินทร์โต, 2535 : 94)

รูปแบบของรายการข่าวเกษตรกร ดินค่าน้ำชุ่ม ถือเป็นมิติใหม่ในวงการ ข่าวสารด้านการเกษตร เพราะฉะนั้นเนื้อหาสาระและการดำเนินรายการที่เดินเรื่องด้วยภาพ ข้อมูลความรู้และเทคนิควิธีการต่างๆ จะถ่ายทอดออกมาในลักษณะของการเล่าสู่กันฟัง มีแง่มุมที่ชวนติดตาม ด้วยเอกลักษณ์ส่วนตัวของผู้สื่อข่าวที่รายงานไม่เหมือนรายการข่าวเกษตรกรที่จะเรียงลำดับการนำเสนอแบบตรงไปตรงมา บรรยายประกอบภาพข่าวและ ประกอบด้วยบทสัมภาษณ์ จุดเด่นนี้เองทำให้คนดูให้ความสนใจติดตามชม จนรายการเป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ภาพของ คุณ จุฬารัตน์ เสรีเชษฐพงษ์ เป็นสัญลักษณ์ประจำของรายการ เหมือนตัวแทนของคนทำงานสื่อในภาคของการเกษตร ที่คนดูสัมผัสและนึกถึงเสมอเมื่อพูดถึงรายการข่าวเกษตรกร ดินค่าน้ำชุ่ม

ในส่วนของ สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ซึ่งเป็นสถานีแรกทีวีเริ่ม รายการ ข่าวเกษตรกร ได้ปรับผังรายการข่าวในช่วงเช้าเวลา 05.30 น. – 06.00 น. ให้มี รายงานข่าวเกษตรเพิ่มขึ้น โดยเน้นเนื้อหาที่เป็นเรื่องราวของเกษตรกรในท้องถิ่นต่างๆ รายงานข่าวคราวความเคลื่อนไหว โครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงานภาครัฐ ที่รับผิดชอบส่งเสริมเรื่องของการเกษตรให้กับเกษตรกรในพื้นที่ สำหรับในช่วงข่าว ภาคค่ำของทุกวัน ก็ได้ปรับให้มีรายงานพิเศษ เป็นช่วงสั้นๆ ประมาณ 3 – 4 นาที ในส่วน ของข่าวเกษตรกรโดยมีรูปแบบใหม่ในการรายงานข่าว จากผู้สื่อข่าวที่มีลีลาและเอกลักษณ์ เฉพาะตัวแบบคนลูกทุ่ง ซึ่งรายงานโดย คำธณ หว่างหวังศรี

รูปแบบและเนื้อหาจะนำเสนอให้คูเบาสุนุกสถาน ไม่ใช่การรายงานข่าวอย่างเป็นทางการ โดยจะมีลูกเล่นมุขตลกที่ร่วมสนุกกันระหว่างผู้สื่อข่าวกับชาวบ้านหรือเกษตรกรที่ร่วมรายการช่วยกันนำเสนอ ซึ่งจะเน้นให้เห็นภาพสะท้อนที่เป็นวิถีชีวิตของคนในชนบทตามชุมชนต่างๆ การทำการเกษตร การทำกิจกรรมร่วมกันของชาวบ้าน การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร โครงการความช่วยเหลือจากภาครัฐที่เข้ามามีบทบาทพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ซึ่งการรายงานข่าวแนวนี้เป็นที่นิยมอย่างมาก จนมีคำพูดที่ติดหูผู้ชมว่า “นะจะบอกให้” พร้อมทั้งส่งผลให้ตัวผู้สื่อข่าวซึ่งเป็นผู้รายงานข่าว มีภาพลักษณ์เป็นบุคคลในภาคของการเกษตร และเป็นที่ยอมรับของคนดู จนในปัจจุบันได้มีการพัฒนารูปแบบ เป็นชื่อช่วง ด้วยลำแข้ง ซึ่งมีแนวทางเนื้อหาในทำนองเดียวกัน

ในช่วงปี พ.ศ. 2541 – พ.ศ. 2542 รูปแบบรายการความรู้ทางการเกษตรที่เป็นลักษณะของการรายงานข่าวมีให้เห็นชัดเจนมากขึ้นเรื่อยๆ ในผังรายการของแต่ละสถานี อย่างเช่น สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 5 ก็ได้มีการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการเกษตร เพื่อคนเกษตร ออกอากาศในช่วงเช้าของสถานีเวลา 05.00 น.– 05.30 น. ในขณะเดียวกันทาง สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. ก็ผลิตรายการข่าวการเกษตร ออกอากาศในช่วงเช้าของสถานี ทุกวันจันทร์ ถึง วันศุกร์ เวลา 05.30 น.– 06.00 น. และในช่วงข่าวภาคค่ำประจำวันของสถานีจะมี รายการข่าว เพื่อนเกษตรกร ที่สนับสนุนรายการโดย ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) ซึ่งออกอากาศเป็นประจำทุกวัน เป็นการนำเสนอข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหว ในเรื่องราวต่างๆ ของการเกษตร ด้วยรูปแบบการนำเสนอที่เป็นรายงานข่าว เสริมด้วยบทสัมภาษณ์ของเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่

ปลายปี พ.ศ. 2543 สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3 ปรับผังรายการในช่วงเช้า ให้มีรายการในแนวนี้ ชื่อว่ารายการ สายตรง อบต. โดยออกอากาศในเวลา 05.30 น. – 05.35 น. ทุกวันจันทร์ ถึง วันศุกร์ ดำเนินรายการโดย อาจารย์ อภิชาติ คำดี นำเสนอวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรในตำบลชุมชนต่างๆ การทำงานของ อบต. ในเรื่องของกิจกรรมการงานอาชีพ นอกจากรายการนี้ทางช่อง 3 ยังมีการรายงานข่าวสารความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นและมีผลกระทบต่อภาคการเกษตร โดยมีทั้งรูปแบบที่เป็นวิชาการและข่าวความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่นของแต่ละชุมชน ซึ่งจะเป็นอย่างหนึ่งที่อยู่เนื้อหาของการรายงานข่าวประจำวันในภาคค่ำของทางสถานี

จากลักษณะและรูปแบบของรายการความรู้ทางการเกษตร ที่กล่าวมานั้น พอลจะจัดลำดับกลุ่มออกมาได้ 2 ประเภท คือ การนำเสนอเนื้อหาที่มีรูปแบบเป็นลักษณะของการรายงานข่าว และเนื้อหาที่นำเสนอในรูปแบบของรายการที่มีพิธีกรเป็นผู้ดำเนินรายการ ซึ่งในแต่ละรายการก็จะสร้างจุดขาย และวางแนวทางที่เป็นจุดเด่นของรายการ ให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างกันออกไป

และเป็นที่น่าสนใจที่ว่า รายการความรู้ทางการเกษตรที่นำเสนอในรูปแบบของรายการ ทางสถานีโทรทัศน์แต่ละช่องจะไม่ได้เป็นผู้ผลิตรายการเอง นอกจากรูปแบบที่นำเสนอเป็นการรายงานข่าว ในแต่ละช่วงข่าวประจำวันของทางสถานีในภาคเวลาต่างๆ ทั้งนี้ รายการที่ผลิตจะเป็นการจัดจ้าง หรือจัดสรรเวลาให้กับบริษัทภายนอก เป็นผู้ผลิตรายการป้อนให้ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นรายการที่มีความยาว 30 นาที และจะออกอากาศเพียงสัปดาห์ละครั้ง ในช่วงของรายการภาคกลางวัน และเป็นวันธรรมดาซึ่งเป็นวันทำงานตามปกติ แตกต่างกันไปในแต่ละช่อง

สถานีโทรทัศน์ไอทีวีเป็นสถานีโทรทัศน์ช่องใหม่ ที่เพิ่งเริ่มก่อตั้งและออกอากาศแพร่ภาพครั้งแรก เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2539 ลักษณะการเกิดขึ้นมาของสถานีโทรทัศน์ไอทีวี เป็นผลพวงของสถานการณ์ทางการเมืองในปี 2535 ที่มีกรณีเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารได้อย่างอิสระ ไอทีวีทีวีเสรี จึงเป็นองค์กรสื่อที่เกิดขึ้นใหม่ในสังคมไทย และเป็นความหวังในการเปลี่ยนแปลงรูปโฉมการทำงาน ของสื่อให้มีความต่างไปจากเดิม ด้วยภาพลักษณ์ของสถานีที่เป็นผู้นำด้านข่าวสารเป็นโอกาสและช่องทางเลือกให้กับคนดูในการบริโภคสื่อ ความหมายของไอทีวีจึงเป็นความรู้ลึกของคนที่คาดหวังกับรูปลักษณ์ของการเปลี่ยนแปลงทางสื่อโทรทัศน์ในครั้งนี้

จุดมุ่งมั่นของ ไอทีวี คือ การนำเสนอข้อมูลข่าวสารจากทุกทิศทางใน ด้านความคิดเห็นที่เป็นประเด็นของมุมมองใหม่ๆ การกำหนดลักษณะรูปแบบของความคิด เพื่อถ่ายทอดเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ผ่านในรายการต่างๆ ของทางสถานี เป็นการแสดงถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัวของสื่อ ที่มีบทบาทต่อการพัฒนาความคิดของคนในสังคม รูปแบบรายการที่หลากหลายของ ไอทีวี มีการปรับเปลี่ยน ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของเวลาที่เป็นไป โดยในจุดเริ่มต้นแรกทางสถานีมีนโยบายที่จะผลิตรายการเอง เพื่อเสริมภาพลักษณ์และแสดงศักยภาพของความเป็นสื่อใหม่ในสังคม

รายการ “ เกษตรลูกทุ่ง ” ซึ่งผลิตโดยสถานีโทรทัศน์ไอทีวีเป็นอีกรายการหนึ่งที่น่าเสนอสาระความรู้ทางการเกษตร ออกอากาศ วันจันทร์ ถึง วันศุกร์ เวลา 16.30 น. - 17.00 น. โดยก่อนหน้านี้สถานีโทรทัศน์ไอทีวี ซึ่งเป็นสถานีโทรทัศน์ที่เพิ่งตั้งขึ้นใหม่ในปี พ.ศ. 2539 ไม่เคยมีรายการในลักษณะนี้มาก่อน

เมื่อมีการปรับผังรายการใหม่ในปลายปี พ.ศ. 2540 ทางสถานีต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบรายการให้มีความหลากหลายมากขึ้น พัฒนารายการใหม่ๆ ให้เกิดขึ้น ประกอบกับสถานีต้องการเพิ่มรายได้ อันเป็นผลต่อเนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจที่ซบเซาในรอบปีที่ผ่านมา และในขณะเดียวกันกระแสของการตอบรับจากวงการเพลงลูกทุ่ง กำลังได้รับความนิยมอย่างมาก จึงเกิดแนวคิดที่จะนำเพลงลูกทุ่งที่เป็นมิวสิควิดีโอมาออกอากาศในรายการของทางสถานีแล้วเก็บค่าเวลา หรือที่เรียกกันว่า ค่าคิวเพลงที่ออกอากาศ จึงเกิดขึ้นพร้อมกับรูปแบบรายการที่ให้สาระความรู้ทางการเกษตรควบคู่กันไป

รายการ เกษตรลูกทุ่งได้ออกอากาศครั้งแรก ในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2541 ทุกวันจันทร์ อังคาร พุธ เวลา 17.30 น. - 18.00 น. โดยมี คุณ ตุลชัย ธรรมคุณฎี เป็นพิธีกรดำเนินรายการ นำเสนอรูปแบบรายการที่มีเนื้อหาสาระความรู้ทางการเกษตรสลับกับมิวสิควิดีโอเพลงลูกทุ่ง หลังจากนั้นก็มีการปรับเปลี่ยนเวลาในการออกอากาศหลายครั้ง จนกระทั่งมีการปรับผังรายการของสถานีในกลางปี ซึ่งเป็นช่วงที่สถานีโทรทัศน์ไอทีวีแพร่ภาพออกอากาศครบรอบ 2 ปี และสามารถขยายเครือข่ายการส่งสัญญาณได้ครอบคลุมถึง 80 % ทำให้จำนวนผู้ชมไอทีวี ที่อยู่ในส่วนภูมิภาคตามต่างจังหวัดต่างๆ เพิ่มมากขึ้น จำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์เพื่อตอบสนองต่อผู้ชมในส่วนนี้

ทางสถานีจึงมีนโยบายให้รายการ เกษตรลูกทุ่ง ตัดช่วงของคิวเพลงที่เป็นมิวสิควิดีโอเพลงลูกทุ่งออกไปไว้ในรายการอื่นแทน คงเหลือไว้แต่ในส่วนที่เป็นเนื้อหาสาระทางการเกษตรเท่านั้น และเปลี่ยนวันเวลาการออกอากาศมาเป็น วันจันทร์ ถึง วันศุกร์ เวลา 17.15 น. - 17.30 น. ความยาวรายการ 15 นาที / วัน (เนื้อหารายการ 12.30 นาที) ออกอากาศเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2541 ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

รายการ เกษตรลูกทุ่ง จึงเป็นรายการที่นำเสนอเนื้อหาสาระ และข้อมูล ข่าวสาร ที่เกี่ยวข้องกับทางการเกษตรรายการหนึ่ง ที่มีคนให้ความสนใจติดตามชม โดยมีกลุ่มเป้าหมายหลักที่เป็นคนคือ เกษตรกรหรือผู้ที่ประกอบอาชีพทางการเกษตร

ในเดือน มกราคม 2542 ได้มีการปรับผังรายการใหม่ของสถานีโทรทัศน์ ไอทีวี ทางสถานีมีการว่าจ้างสำรวจ (เอแบค โพล) รายการที่มีประชาชนสนใจชมมากที่สุด เป็นการสำรวจในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ปรากฏว่ารายการ เกษตรลูกทุ่ง ซึ่งเป็นรายการที่ออกอากาศได้ไม่นาน (ประมาณ 1 ปี) ติดอันดับที่ 15 ของการสำรวจ และในจำนวนรายการที่สถานีโทรทัศน์ไอทีวีผลิตเองนั้น รายการ เกษตรลูกทุ่ง มีจำนวน ผู้ชมรายการ (Rating) มากเป็นอันดับที่ 2 รองจากรายการข่าวของสถานี (ออกจาก การประชุมระหว่างผู้วิจัยและทีมงานผู้ผลิตกับผู้บริหารของสถานี)

จากปัจจัยดังกล่าวข้างต้น ส่งผลให้สถานีมีการเพิ่มเวลาการออกอากาศให้ กับรายการจากเดิม 15 นาที /วัน เป็น 30 นาที /วัน (เฉพาะเนื้อหารายการ 25 นาที) เริ่มออก อากาศครั้งแรก วันที่ 18 มกราคม 2542 ทุกวันจันทร์ ถึง วันศุกร์ เวลา 17.00 น. - 17.30 น.

เกษตรลูกทุ่ง จึงเป็นรายการที่ให้สาระความรู้ทางการเกษตรอย่าง เต็มรูปแบบตั้งแต่นั้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นรายการที่สถานีผลิตเอง และใช้บุคลากร ที่เป็นเจ้าหน้าที่ของสถานีดำเนินการผลิต มีแนวทางการนำเสนอโดยอาศัยภาพลักษณ์และ บุคลิกเฉพาะตัวของพิธีกร เป็นตัวสร้างสรรค์รายการ กำหนดประเด็นและดำเนินเนื้อหา สาระ ด้วยบทสนทนาและการพูดคุยสอบถามข้อมูลความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ของ เกษตรกรผู้ปฏิบัติจริงจากในพื้นที่

ในบทบาทของ “ คุณลุงเกษตรลูกทุ่ง ” ที่เดินทางไปเยี่ยมเยือนพี่น้อง เกษตรกรในทุกจังหวัด พร้อมกับนำสาระที่เป็นประโยชน์ทางการเกษตรในแง่มุมต่างๆ มานำเสนอด้วยตัวเอง พูดคุยด้วยลีลาและน้ำเสียงที่เป็นกันเองดูเข้าใจง่าย ทำให้คนดู เกิดความคุ้นเคยใกล้ชิด เนื้อหาไม่เป็นวิชาการเกินไป โดยถ่ายทอดผ่านตามสไตล์ของ พิธีกรที่เป็น คุณลุงอารมณ์ดี ชอบท่องเที่ยวสนุกสนานกับการแสวงหาเรื่องราวความรู้ทาง การเกษตร มาบอกเล่าให้ฟัง

การที่รายการได้เวลาเพิ่มมากขึ้น และออกอากาศติดต่อกันถึง 5 วัน ต่อสัปดาห์ ทำให้ทีมงานใช้ความได้เปรียบในจุดนี้นำมาช่วยในการพัฒนาเนื้อหาสาระของรายการ กระบวนการในการสร้างสรรค์ การกำหนดลักษณะรูปแบบและแนวทางความคิดในการนำเสนอสามารถทำได้อย่างเต็มที่

เพื่อให้ เกษตรลูกทุ่ง เป็นงานมีคุณภาพและเกิดภาพลักษณ์ที่แตกต่างจากรายการประเภทเดียวกันที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่องอื่น จนในช่วงเวลาดังกล่าวกลายเป็นช่วงเวลาของการนำเสนอความรู้ทางการเกษตรของสถานี คนดูมีความรู้ลึกจ๋าและมองภาพเวลาของรายการเกษตรลูกทุ่งของสถานีโทรทัศน์ไอทีวี เป็นช่วงเวลาที่มีความหมายต่อคนเกษตร

จากการออกอากาศในช่วงนั้นทำให้มีคนดูรู้จักและคุ้นเคยกับตัวรายการมากขึ้น กระแสการตอบรับของคนดูพัฒนามากขึ้นตามลำดับ โดยมีเครื่องบ่งชี้ส่วนหนึ่งมาจากรายได้ของโฆษณาที่เข้ามายังรายการมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น การตอบรับกลับมายังรายการมีความถี่มากกว่าเดิม จนกระทั่งเดือน สิงหาคม 2542 สถานีมีการปรับผังรายการอีกครั้ง จึงได้เปลี่ยนเวลาในการออกอากาศเป็น เวลา 16.30 น. – 17.00 น. ซึ่งเป็นช่วงการรายงานข่าวการปิดตลาดหุ้น กระแสการตอบรับของคนดูก็ไม่ได้น้อยลงจึงนับได้ว่ารายการได้มีการพัฒนาขึ้นมาในระดับหนึ่ง และมีประชาชนให้ความสนใจติดตามชมพอสมควร

ทั้งนี้ผู้วิจัย ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบดูแลการผลิตรายการ ได้วางแนวทางของรายการไว้ว่า ภาพของการเกษตรที่นำเสนอในรายการ ไม่ได้มีประโยชน์เพียงแค่การให้ความรู้ การสร้างงาน สร้างอาชีพ ที่ก่อให้เกิดรายได้เท่านั้น แต่การเกษตรจะมีคุณค่ามีความหมายและมีความสำคัญต่อการใช้ชีวิตของคนในสังคม ผลลัพธ์ที่ได้จากภาคเกษตรมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและพัฒนาประเทศ

การเกษตรกรรม ไม่เพียงแต่จะทำให้เรามีอาหารบริโภคมีสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันเท่านั้น แต่การเกษตรแผนใหม่จะช่วยให้เรารักษาสภาพแวดล้อมด้วยการลดปริมาณการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช ส่งเสริมวิธีการใช้สารสกัดจากธรรมชาติทดแทนการใช้สารเคมี โดยการนำแมลงที่มีประโยชน์มาควบคุมสิ่งแวดล้อม

ทางธรรมชาติให้มีความสมดุลย์ ลดการทำลายป่าไม้ แก้ปัญหาหาเสพติด การปลูกฝิ่นบนคอย ด้วยการส่งเสริมให้ชาวเขาปลูกพืชเมืองหนาว อย่างเช่น พืชสมุนไพรหรือ ผักผลไม้จากต่างประเทศ ปลูกกาแฟ

การอนุรักษ์แหล่งต้นน้ำ ด้วยการปลูกฝังจิตสำนึกของคนบนพื้นที่สูงให้มีการวางแผนทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น ส่งเสริมการปลูกป่าใช้การเกษตรแบบธรรมชาติให้เข้ากับลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศของแต่ละพื้นที่ ลดการทำไร่เลื่อนลอย สร้างความเป็นอยู่ การดำรงชีพของคนในหมู่บ้านตามแนวชายแดน ด้วยหลักการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริ เพื่อป้องกันการย้ายถิ่นฐานอันจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ และลดปัญหาความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นตามแนวชายแดน พัฒนาและส่งเสริมพื้นที่ทางการเกษตรต่างๆ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร เพื่อนำรายได้จากการท่องเที่ยวเข้าประเทศ มีการส่งเสริมการปลูกไม้ดอกไม้ประดับภายในครัวเรือน การทำการเกษตรในเขตสังคมเมืองเพื่อผลในการจรรโลงจิตใจและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

สิ่งเหล่านี้ คือ เนื้อหาของรายการที่นำเสนอออกไปสู่ผู้ชม เพื่อให้ได้รับรู้แนวคิด หลักการและปรัชญาที่แฝงอยู่กับเรื่องราวและข้อมูลทางการเกษตร ซึ่งมีมากกว่าที่เราเห็นกันอยู่เป็นการนำเสนอมุมมองในอีกด้านหนึ่งของการเกษตร เพื่อให้ผู้ชมได้รับประโยชน์มากขึ้น เป็นการให้ข้อมูลที่ครบทุกด้าน

อย่างเช่น การเลี้ยงนกกระทาจอกเทศในเชิงธุรกิจ นอกเหนือจากการนำเสนอข้อมูลสาระความรู้ที่เกี่ยวกับ วิธีการเลี้ยงการขยายพันธุ์ การดูแลให้คนมีสุขภาพที่สมบูรณ์แล้ว ยังให้ข้อคิดในเรื่องของ ปัญหาและอุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้นทำให้เลี้ยงแล้วไม่ประสบผลสำเร็จ ข้อควรระวังต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องของการตลาด การนำไปขาย ทั้งในด้านของการชำแหละเนื้อหรือขายพ่อแม่พันธุ์ เนื้อหาของรายการจะไม่โน้มน้าวให้คุณที่สนใจแห่หันมาเลี้ยงเพียงอย่างเดียว แต่จะให้ข้อคิดที่เป็นข้อมูล รวมทั้งสิ่งที่ปึงจยอะไรบ้างที่จะเป็นตัวกำหนดให้การเลี้ยงประสบความสำเร็จ เกษตรกรที่จะต้องมีความพร้อมในทุกๆ ด้านอย่างไรแต่ไหน

แนวทางการสร้างสรรค์รายการในรูปแบบนี้ ผู้วิจัยต้องการให้รายการ เกษตรลูกทุ่ง มีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างจากรายการประเภทเดียวกัน เป็นการให้ข้อมูล ในเชิงลึกมากยิ่งขึ้น และเป็นการตีความให้กิจกรรมทางด้านการเกษตรมีคุณค่ามีความหมายต่อคนในสังคมมากขึ้นกว่าเดิม

การที่สถานีเป็นผู้ผลิตรายการเอง ทำให้ผู้วิจัยสามารถที่จะคิดสร้างสรรค์ ตัวรายการ ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งเนื้อหาที่น่าเสนอสามารถทำได้ไม่จำกัดเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง โดยจะมีครบทั้งในเรื่องของ การเกษตร การประมง การปศุสัตว์ กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กันกับวิถีชีวิตของคนในภาคของการเกษตร เป็นการผลิตรายการเพื่อกลุ่มคนดูได้ใน วงกว้างมากขึ้นไม่จำกัดเฉพาะกลุ่มคนดูที่มีอาชีพทางด้านการเกษตรเท่านั้น แต่จะรวมถึง คนทั่วไปที่มีความสนใจและมีใจรักในการทำอาชีพทางด้านการเกษตร

ข้อมูลความจริงที่เกิดขึ้นจากทุกๆ ส่วนในวงการของการเกษตรได้ถูกนำ มาถ่ายทอดสะท้อนออกมาเป็นภาพชีวิต อันเป็นเนื้อหาสาระที่จะทำให้คนในสังคม เล็งเห็นความสำคัญของการเกษตร เป็นเสมือนแหล่งข้อมูลความรู้ที่ผู้ชมสามารถที่จะเลือก รับรู้และแสวงหาได้ โดยรู้สึกได้ว่าการเกษตรเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน เพราะเรื่อง รวบรวมรู้ทางด้าน การเกษตร การประมง การปศุสัตว์ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ เรื่องปากเรื่องท้อง การกินการอยู่ การดำรงชีวิตของคนในสังคม เป็นกลไกส่วนหนึ่ง ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคน

การนำเสนอเนื้อหาตามแนวทางของรายการดังกล่าว ได้รับการตอบรับ ที่ดี (Feedback) จากผู้ชมรายการ ทั้งทางจดหมาย โทรศัพท์ การตอบกลับมาทางอีเมล (E mail) ของรายการ การสนทนาทักทายพูดคุยของคนดูในพื้นที่กับทีมงาน ในขณะที่ เดินทางไปถ่ายทำ เพื่อขอข้อมูลพร้อมทั้งมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้แนะนำติชม รายการ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงกระแสความสนใจของผู้ชม ที่แสวงหาข้อมูลความรู้ ทางการเกษตรจากรายการที่มีมากขึ้นตามลำดับ

และเป็นที่น่าสนใจได้ว่า ข้อมูลหรือเนื้อหาที่รายการเกษตรลูกทุ่ง ยังไม่เคยนำเสนอมาก่อน ก็ได้รับความสนใจจากผู้ชมติดต่อสอบถามเข้ามาเพื่อขอข้อมูลเป็นจำนวนมาก มีการแสดงความคิดเห็นในแง่บวกต่างๆ ที่เกี่ยวกับรายการและข่าวสารทั่วไปในวงการเกษตร นับเป็นเหตุผลส่วนหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าตัวรายการ เริ่มมีบทบาทที่มีความสำคัญ ในฐานะที่เป็นสื่อที่สามารถตอบสนองความสนใจใฝ่รู้ในเรื่องราวทางด้านการเกษตร โดยที่เนื้อหาของรายการก็ตรงกับความต้องการของผู้ชม

กลุ่มคนดูที่มีการตอบรับกลับมานั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มคนที่อยู่ในภาคของการเกษตรมีอาชีพเป็นเกษตรกรโดยตรง (Primary Audience) และกลุ่มคนที่ไม่ได้ประกอบอาชีพทางด้านการเกษตร แต่มีความสนใจในรูปแบบและลักษณะเนื้อหาของรายการ (Secondary Audience) การตอบรับของคนดูทั้งสองกลุ่มจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่ให้แนวทางการสร้างสรรค์รายการให้ดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้อาศัยข้อมูลเหล่านี้มาพัฒนาเนื้อหาการนำเสนอ เพื่อให้รายการสามารถตอบสนองได้ตรงตามกับความต้องการของผู้ชม

จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาข้างต้น รายการ เกษตรลูกทุ่ง ของสถานีโทรทัศน์ไอทีวี จึงเป็นรายการที่นำเสนอความรู้ทางการเกษตรที่มีรูปแบบและสไตล์การนำเสนอที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวชวนติดตาม และอยู่ในกระแสของความสนใจในกลุ่มคนดูที่ชื่นชอบรายการประเภทนี้ โดยตัวรายการได้แสดงบทบาทของสื่อโทรทัศน์ ในการทำหน้าที่ถ่ายทอดเรื่องราว และนำเสนอความรู้อันเป็นสาระประโยชน์ต่อสังคม มีการพัฒนารายการ ในฐานะที่เป็นสื่อทางโทรทัศน์ให้ได้รับการยอมรับในเวลาอันรวดเร็ว พร้อมกับสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับสถานีโทรทัศน์ไอทีวีที่เพิ่งก่อตั้งได้ไม่นาน จำนวนผู้ชมรายการที่สนใจติดตามชมมีอย่างต่อเนื่อง ไม่จำกัดเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่ตั้งไว้ในตอนแรกเท่านั้น หากแต่รวมถึงผู้ชมทั่วไปที่สนใจเนื้อหารายการ เป็นลักษณะของรายการที่มีเนื้อหาตรงกับความต้องการของคนดู และออกอากาศในช่องที่เป็นสถานีโทรทัศน์ช่องใหม่ที่กำลังได้รับความสนใจ อีกทั้งช่วงจังหวะเวลาในการนำเสนอที่เหมาะสมกับกลุ่มคนดูที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ทำให้รายการ เกษตรลูกทุ่ง เป็นช่องทางเลือกในการใช้สื่อเพื่อนำมาใช้ประโยชน์จากผู้ชม

การที่มีผู้ชมให้การตอบรับในเนื้อหาของรายการ ได้นำเสนอออกไปนั้น ทำให้ผู้วิจัย สนใจที่จะศึกษา การตอบรับของผู้ชมรายการเกษตรลูกทุ่งของสถานีโทรทัศน์ ไอทีวี ว่ามีลักษณะอย่างไร มีความสนใจในเนื้อหาของรายการแค่ไหน สามารถตอบสนองความต้องการและนำไปใช้ประโยชน์ได้หรือไม่ การตอบรับดังกล่าวนี้มีแรงจูงใจมาจากอะไร ซึ่งผลของการวิจัยสามารถที่จะนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อการพัฒนา รายการให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

ปัญหำนำการวิจัย

1. คุณลักษณะของผู้ชมรายการ เกษตรลูกทุ่ง เป็นอย่างไร
2. ลักษณะการตอบรับ แรงจูงใจ เหตุผลและพฤติกรรมในการติดตามชม รายการ เกษตรลูกทุ่ง
3. ผู้ชมได้นำเนื้อหาของรายการ ไปใช้ประโยชน์ในลักษณะใดบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้ชมรายการเกษตรลูกทุ่ง
2. เพื่อทำความเข้าใจถึงลักษณะการตอบรับของผู้ชมรายการ แรงจูงใจ เหตุผล และพฤติกรรมในติดตามชม รายการ เกษตรลูกทุ่ง
3. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะการนำไปใช้ประโยชน์ของผู้ชม

สมมติฐานในการวิจัย

ผู้ชมรายการ เกษตรลูกทุ่ง จะมีการใช้สื่อในการตอบรับกลับมาซึ่งรายการจากทุกช่องทาง และมีการเลือกใช้สื่อแตกต่างกัน กลุ่มคนที่ติดตามดูรายการ จะมีทั้งเกษตรกรหรือผู้ที่ประกอบอาชีพทางการเกษตร และกลุ่มคนทั่วไปที่มาจากหลากหลายอาชีพ แต่มีความสนใจแสวงหาความรู้ และต้องการข้อมูลในเรื่องของการเกษตร โดยในการเลือกรับข้อมูล จะมีลักษณะของเหตุผลและแรงจูงใจส่วนตัวของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นการตอบสนองความต้องการของตนเองและสามารถที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ ในเรื่องของการสร้างรายได้ให้เพิ่มขึ้น ใช้ประกอบเป็นอาชีพเสริม หรือเป็นอาชีพที่สองเพื่อการดำรงชีวิต เพิ่มพูนความรู้ให้กับตนเอง ผู้ชมที่สนใจติดตามชมรายการ จะมองภาพของรายการ เกษตรลูกทุ่ง ของสถานีโทรทัศน์ไอทีวี ว่าเป็นองค์กรหรือสถาบันที่จะให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ในเรื่องข้อมูลทางการเกษตรได้เป็นอย่างดี

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัย การตอบรับของผู้ชมรายการเกษตรลูกทุ่งของสถานีโทรทัศน์ไอทีวี จะศึกษาในช่วงที่รายการเริ่มต้นการผลิต จนถึงช่วงที่มีพัฒนาการเต็มรูปแบบ โดยจะเน้นในช่วงที่ตัวรายการได้รับความนิยม ประกอบกับมีผลของการตอบรับจากผู้ชมที่ชัดเจนเป็นจำนวนมาก สามารถที่จะเก็บบันทึกข้อมูลได้ คือ ในช่วงของการออกอากาศ 30 นาที / ตอน / วัน (เนื้อหารายการ 25 นาที) เริ่มออกอากาศตอนแรกในวันที่ 18 มกราคม 2542 จนถึงวันที่ 28 ธันวาคม 2543

นิยามศัพท์

การตอบรับ	หมายถึง	ปฏิบัติการการตอบสนองกลับจากผู้ชมรายการในช่องทางต่างๆ และลักษณะเนื้อหาของการตอบสนอง
ผู้ชมรายการ	หมายถึง	คนที่ติดตามดูรายการเกษตรลูกทุ่งของสถานีโทรทัศน์ไอทีวี และคนที่ติดต่อขอข้อมูลจากทางรายการ

เนื้อหารายการ หมายถึง ข้อมูลความรู้และ สารประโยชน์ที่ผู้ผลิตต้องการนำเสนอ ผ่านในรายการ

แรงจูงใจ หมายถึง ความต้องการ เหตุผลในการติดตามชมรายการ

การใช้ประโยชน์ หมายถึง การรับรู้เนื้อหารายการและนำไปใช้ประโยชน์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาผู้รับสารหรือผู้ชมที่ติดตามชม รายการ เกษตรลูกทุ่ง ว่ามีลักษณะการตอบรับ แนวคิด เหตุผล แรงจูงใจ และพฤติกรรม ในการตอบรับอย่างไร มีมุมมองในภาพรวมของรายการเป็นอย่างไร ประโยชน์ที่ผู้ชม ได้รับเป็นไปในลักษณะใดบ้าง ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่จะนำมาพัฒนาคุณภาพของรายการ และปรับปรุงรูปแบบรายการให้มีความสอดคล้องตรงกับความต้องการของผู้ชม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนนโยบายการผลิตรายการให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

2. เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาค้นคว้า สำหรับผู้ที่มีความสนใจติดตามชม รายการประเภทที่นำเสนอความรู้ทางการเกษตร และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยทางด้านนิเทศศาสตร์ต่อไป